

YTTRANDE

Till
Länsstyrelsen Stockholm
stockholm@lansstyrelsen.se

cc:
Länsstyrelsen Stockholm
Enheten för naturvård
Rebecca Strömberg
rebecca.stromberg@lansstyrelsen.se

Förslag till nya områden av riksintresse för friluftslivet

Med anledning av Länsstyrelsen Stockholm missiv 2013-10-03 (bet. 100-1588-2013) ber härmed Naturskyddsföreningen i Södertälje-Nykvarn att få lämna följande synpunkter på förslag till nya områden av riksintresse för friluftslivet. Synpunkterna avgränsas till områden som direkt berör Södertälje kommun. Förutom synpunkter på de av länsstyrelsen föreslagna områdena föreslår vi och ger motiv för ett nytt område, här benämnt Brandalsund.

Riksintresset för friluftsliv Bornsjön

Sammanfattning

Vi anser förslaget vad gäller de delar som berör Södertälje kommun (dvs inom kommunen samt i närområdet) som mycket bra. Dock vill vi att riksintresseområdet utvidgas till att innefatta även hela udden Högantorp-Bornhuvud-Vitsand-Bockholmssättra. Förutom generellt är detta område av betydelse i synnerhet för det friluftsliv som utgår från Södertälje, särskilt från bosatta i kommunens nordöstra del – där det snart inte finns några större obebyggda naturområden kvar.

Motiveringar

Vi anser förslaget om att inrätta detta nya riksintesseområde är mycket bra. Även om bara en mindre del av området finns inom Södertälje kommun så är dess västra delar av stort värde för såväl bosatta i kommunens nordöstra del (t ex Viksberg, Ritorp m. fl.) som övriga kommuninvånare. Vad gäller just de nordöstra delarna så sker ju där en snabb expansion vad gäller bostäder, med dels nya bostadsområden, dels en förvandling av fritidshusområden till områden för permanent boende. I princip kommer det därför snart att inom denna del av kommunen inte finnas kvar några sammanhängande naturområden av något sånär storlek. Det innebär att det föreslagna riksintresset kommer att fylla ett viktigt behov för tätortsnära friluftsliv.

Att det föreslagna riksintresset innefattar Korpbergets naturreservat, med dess artrikedom och fina utsikt från själva berget ser vi såväl som självklart och mycket bra.

Dock anser vi att riksintresseområdet bör utvidgas så att det innefattar även hela udden Högantorp-Bornhuvud-Vitsand-Bockholmssättra. Vi ser ingen anledning att inte ha med det, området är av minst lika stort riksintresse som det föreslagna området. Även om risken för exploatering inte är stor kan det ändå vara av vikt att ur denna synpunkt ytterligare värna området – men framför allt kan det ge incitament till att göra en del av detta mer lättillgängligt och därmed mer utnyttjat för just friluftsliv. Läget idag är ju att det är svårt att nå, dels pga dessa avstånd från tätorterna, dels pga dess få och delvis avstängda vägar. Det är därför också ganska lite utnyttjat; något som verkligen är beklagligt men på de naturupplevelser området erbjuder; inte bara pga dess relativt kuperade, landbaserade, naturområden utan även, och kanske framför allt, dess Mälärstränder – som är väldigt svåra att nå idag.

Generellt sett instämmer vi annars i förslaget och de av Länsstyrelsen anförda motiveringarna.

Riksintresset för friluftsliv Björkfjärden–Prästfjärdens övärld

Sammanfattning

Vad gäller den del av detta riksintresseområde som finns inom Södertälje kommuns gränser så vill vi att det även framgent ska ha de gränser som dagens område har. Vi vill därför betona att vi motsätter oss den inskränkning jämfört med dagens gränser som förslaget antyder.

Motiveringar

Riksintresset för friluftslivet Björkfjärden-Prästfjärdens övärld är synnerligen viktigt för det rörliga friluftslivet eftersom det bidrar till att värna ett stort antal öar från exploatering och därmed bibehåller de natur- och kulturupplevelser som dessa i stort sett av bebyggelse mm ganska opåverkade områden kan ge. Av dessa öar kan i princip alla utom Adelsön till absolut största delen betraktas som mer eller mindre ”jungfruliga” ur synpunkten att de är inte alls eller bara obetydligt exploaterade, och då med huvudsakligen enstaka fritidshus, och med en natur som till stor del ger intryck av orördhet. Se t ex öar som Munken, Tremänningen, Kalvskär, Tärnskär, Tutten, Lövskär och Norrskär, bara för att nämna några! Övärlden här är därmed av stor betydelse för friluftslivet såväl som för andra intressen, t ex sådana som rör kultur och miljö.

Men riksintresseområdet spelar likaledes en viktig roll för att värna inte bara öarna utan även fastlandsstränderna i Södertäljes norra del, vilka är potentiellt utsatta från hot om exploatering med bostäder.

Att ha ett sådant område som detta i storstadens närhet innebär en fantastisk resurs för den stadigt växande befolkningen i Stockholms kommun och kommunerna i Stockholms läns västra del, inkl. Södertälje och Nykvarn.

I ljuset av hur stora delar av Stockholms skärgård, i synnerhet den innersta delen, mer eller mindre blivit otillgängligt för det rörliga friluftslivet på grund av bebyggelse i olika former känns det extremt viktigt att värna detta område av Mälaren för att det inte ska drabbas av ett liknande öde, utan även framgent vara så fritt och allmänt tillgängligt som det idag är.

Riksintressets utbredning inom Södertälje kommun

Vad gäller den del av det aktuella riksintresseområdet som finns inom Södertälje kommuns gränser så menar vi att det även framgent ska ha samma gränser som dagens område. Vi vill därför betona att vi motsätter oss den inskränkning, jämfört med dagens gränser som förslaget antyder dels vad gäller fastlandet (Enhörnalandet), dels vad gäller öarna Hästryggen, Varnbyskären (Norrskär, Bergskär, Lövskär (där den senare inte ingår idag men bör göra det)), och (halvön) Brandsholmen. Det finns vad

gäller fastlandsdelens strandområden, och särskilt norra delen av Enhörnalandet (Horn, Madaudd, Eksholmen), som idag är nästan ”orörda”, ett synnerligt behov av att upprätthålla det värn mot exploatering som detta riksintresse innebär. Vi ser alltså inga som helst skäl för att inskränka det befintliga riksintressets gränser.

Kriterier

Vad gäller kriterier skäl för riksintresset kan vi inte annat än att inledningsvis instämma i de av i förslaget angivna huvudkriterierna och med stödskriterier.

Men vi vill till dessa lägga den roll de flitigt förekommande stora arkeologiska rikedomarna och historiska minnen har som berikande element för dem som här utövar friluftsliv. Detta ger förutom själva naturupplevelsen kunskaper om och respekt för vårt historiska arv. Ett sådant exempel är Hamnskär, där man verkligen känner historiens vingslag och kan föreställa sig skeppen som lade till där i väntan på vind. En ytterligare krydda där (och på andra öar) är de Natura 2000-områden som ryms där. Ett annat exempel är det f d kruthuset på Ridöns södra strand; om inte väldigt gammalt så ändå något som minner om gångna tider.

Friluftaktiviteter

Vi vill vad gäller riksintresset för friluftsliv inom Södertälje kommun dels instämma i det som i förslaget anges under rubriken Friluftintressen, dels komplettera med följande. Vad gäller sommartid så måste förstas först nämnas segling, där friluftsområdet i sin helhet är mycket populärt bland seglarna, och med Södra Björkfjärden som ett av Stockholm läns allra bästa tävlingsvatten. Seglings- och fritidsbåtmetropolerna Slandö Kalv och Rasta, och i viss mån gästhamnen på Björkön, har förstas viktiga roller här.

För det andra måste vindsurfing nämnas, där i synnerhet vattenområdet mellan Enhörna/Sandviken och Slandön är frekvent utnyttjat vid nordliga vindar; det utgör faktiskt ett av länets allra bästa och mest använda vid just dessa vindriktningar, inte minst därför att Sandviken går enkelt att nå med bil, och att där finns av kommunen anlagd parkeringsplats. Medlemmar i Södertälje Windsurfing Club men även andra från övriga kommuner vindsurfar då här.

Vad gäller vintertid nämns att fjärdarna räknas till landets finaste områden för skridskofärder. Det är helt sant – men till detta måste läggas att de likaledes räknas till landets finaste för issegling och issurfing, med segel eller kite. Så har medlemmarna i Svenska Isabella Föreningen sin bas vid Enhörnavarvet, och förvarar då sina isjakter här för sina seglingar, som sträcker sig över hela Södra Björkfjärden och Prästfjärden.

Riksintresset för friluftsliv Tullgarn-Södra Mörkö

Vi anser att förslaget är bra men att det skulle kunna utvidgas något för att även innefatta Björnöns norra udde, som är läge för en båtklubbs klubbholme, samt med de två öarna norr om Björnön (Vargholmen, Köpneholmen).

De kriterier, aktiviteter och beskrivningar som anförs i förslaget motiverar väl detta riksintresse. Dock vill vi, även om det bland huvudkriterier nämns ”vattenanknutna aktiviteter”, och under beskrivning av värden nämns ”båtliv”, betona områdets stora vikt och användning för fritidsbåtar av alla de slag, för rodd, paddling, motor eller segel; ja även vindsurfing. Här finns ju också Södertäljes största och mest frekventerade klubb- och naturhamn, nämligen på Fifång. Därför menar vi att det under ”friluftaktiviteter” bör tillföras ”rodd- och motorbåtssporter, segling och vindsurfing”.

Förslag till nytt riksintresse för friluftsliv: Brandalsund

Sammanfattning och inledning

Härmed föreslås ett nytt område av riksintresse för friluftslivet: Brandalsund. Brandalsund är beläget söder om Södertälje stad, väster om Hallsfjärden. Riksintresset föreslås bestå av i norr Öbacken Bränninge naturreservat och i söder Farstanäs naturreservat samt innefatta området däremellan, avgränsat av i väster landsvägen/gamla riksettan och i öster Saltsjön (Hallsfjärden/Vaskhusviken/Järnafjärden).

Området är till största delen obebyggt och består av skog i merendels mycket kuperad terräng, med berg, delvis i dagen, med vid utsikt mot såväl land som vatten. I övrigt består det av ett rikt odlingslandskap, innefattande tillhörande gårdsbebyggelse, samt, vad gäller exploaterade/bebyggda områden, en stor campingplats med ett mycket stort havsbad, Farstanäs camping, och strax söder därom ett äldre fritidshusområde, Nästappan, nu på gång att detaljplaneras för permanent boende. Förutom de två nämnda naturreservaten Öbacken-Bränninge och Farstanäs innefattar området det ur såväl natur-, kultur- och friluftslivssynpunkt högintressanta Trindborgen; den halvö som gränsar mot sundet Brandalsund – och som de facto är på gång att föreslås som, naturreservat.

Motiveringar i detalj

Nedan behandlas var och ett av de ovan nämnda områdena var för sig, från norr till söder.

Öbacken-Bränninge naturreservat

Öbacken-Bränninge naturreservat fungerar som ett närströvområde för rekreation inkl promenader, hundrastning mm för boende i Pershagen. Därtill är besöksfrekvensen till naturreservatet från andra delar av Södertälje stor på grund av dess flora och fauna. Här finns också möjlighet till klippbad samt fiske. Norra Bränningeviken används som dagtida ankringsplats för fritidsbåtar. Den är inte ideal, men bristen på ankringsplatser utmed den långa men mycket trafikerade Hallsfjärden gör att den ändå utgör en viktig resurs. För en utförlig beskrivning av detta naturreservat se http://www.sodertalje.se/Stad-miljo--boende/Miljo-halsa--natur/Natur_och_naturvard/Skyddad-natur/Naturreservat/Obacken/

Södra Bränningeviken

Viken söder om Öbacken-Bränninge erbjuder ett mycket naturskönt och ostört läge eftersom det är helt obebyggt här. Även denna vik är ett av de få ställen i hela Hallsfjärden där det för fritidsbåtar går att med rimlig säkerhet och bekvämlighet få tillfällig ankringsplats (dock ej tilläggning). I övrigt är ju svallet från fartyg och andra båtar i farleden samt vindar alltför besvärande. Tilläggning vid land är dock här, liksom i hela Hallsfjärden uom vid Trindborgen (se nedan), omöjlig just pga svallet. Precis som den norra vikens stränder används dess stränder för klippbad och fiske.

Området söder om Södra Bränningeviken, norr om Trindborgen och Farstanäs naturreservat

Området mellan denna vik och Farstanäs består av såväl skog som odlingsmark, med tillhörande gårdar. Det skogliga området är rikt kuperat och skogen består merendels av barrträd. Det kan betraktas som tätortsnära naturskog och nyttjas idag bland annat för utflykter, vandringar och svampplockning – men kan nog anses inte nyttjas i sin fulla potential delvis pga att det är något svårtillgängligt för de som är bilburna map brist på parkeringsplatser. Från norr, och i den nordliga delen, däremot är området relativt flitigt besökt av sådana som fotvandrar eftersom det har direkt anknytning till det populära och synnerligen välbesökta naturreservatet Öbacken-Bränninge. I öster finns imponerande, i stor utsträckning kala (ej trädbevuxna) bergsbranter ner mot Hallsfjärden, vilka

såväl uppifrån men framför allt från vattnet ger ett intryck av vildmark (även om den tvärs över fjärden löpande kraftledningen förtar en del av detta).

Vi anser det rimligt att även den strax öster om dessa bergsbranter (och farleden) belägna ön Fläskklösa bör ingå i det föreslagna riksintresset. På dess sandstränder görs strandhugg mest av sådana mindre fritidsbåtar som kan dras upp på land, för bad, solbad eller picknick.

Stränderna mellan branterna i norr och viken norr om Trindborgen består i stort sett av sandstränder, delvis kraftigt eroderade. Det hindrar inte att de används för strandhugg med mindre fritidsbåtar, möjliga att dra upp på land, för bl a bad. Skogsområdet väster därom, fram till odlingsmarken, är (ännu) föga nyttjad för friluftslivet pga deras svårtillgänglighet; inkl avstängda vägar och viltstängsel (delvis raserat mot vattnet).

Vad gäller det område i söder (ner till Vaskhusviken, Näset och Trindborgen) som är uppodlat så har det, vad gäller friluftsliv, varit föremål för förslag om hästgårdar. Vi menar att ett sådant ändamål kan stöda inrättandet av Brandalsund som naturreservat.

Det skogliga området benämnt Näset är föga använt för friluftslivsändamål, främst på grund av svårigheterna att nå det. Med sin belägenhet med en lång strand mot söder, bara på ett ställe bruten av en äldre byggnad. Här finns också en fornborg. Det har dock stor potential för friluftslivet om det görs enklare att nå. I Vaskhusvikens inre, idag relativt otillgängliga och vassbevuxna, del har det tidigare funnits ett friluftsbad.

Trindborgen

Halvön Trindborgen är, som ovan nämnts, på gång att föreslås som naturreservat. Trindborgen är namnet på en fornborg, en del av en åssträckning, vilken sträcker sig i nord-sydlig riktning genom området. Åsmaterialet är i regel sand men rent rullstensgrus förekommer också. Pga att sanden är kalkfattig förekommer här inte växtarter med förkärlek för basiska jordar. Floran är ändå relativt artrik, vilket beror på att markerna under lång tid hållits öppna och att den pågående störningen i markskiktet från det rörliga friluftslivet ökar möjligheten för konkurrenssvaga arter att gro och överleva. Därtill kan nämnas att områdets naturtyper är präglade av tidigare betesdrift, med torrängar knutna till sandjordarna i området, strandängar mot havet samt mer skogsklädda delar som tidigare varit hagar med betande djur.

Att området är mycket välbesökt av friluftsfolk från såväl land som sjösidan är väl känt. Det är ett mycket populärt utflyktsmål för främst Södertäljebor men även andra. Här finns ett stort och välbesökt bad. Viken är en mycket populär naturhamn och används som såväl dag- som natthamn för fritidsbåtar, som till stor del utgörs av sådana som passerar här på sin väg söder- eller norrut från/till Södertälje, såväl som från Mälaren. Det är de facto den enda naturhamn lämplig för övernattning som finns utmed hela Södertäljeleden, även om det finns några båtklubbars klubbholmar på vägen.

Södra stranden av Trindborgsområdet med dess strandängar och sandstrand används förutom för bad, solande och intag av fikakorgar av sådana som utövar den allt mer populära sporten kitesurfing. Det senare gäller vattenområdet mot Järnafjärden, som här är mycket grunt, med sandbotten flera hundra meter ut, vilket ger mycket goda förutsättningar för denna sport. Stranden är de facto är den enda inom Södertälje kommun som är riktigt lämplig för härför.

Farstanäs naturreservat

Farstanäs naturreservat är välkänt och behöver här inte ges någon närmare beskrivning. Det stora havsbadet tillhör de allra bästa i hela Stockholmsområdet. Förutom bad etc så används det för olika strandsporter, typ racketsporter mm, samt rodd, fiske, kanoting, vindsurfing med mera.

Den östliga udden, som inte ingår i campingens område, är synnerligen värdefull ur friluftslivets synpunkt. Här finns den enda av Södertäljes stränder som är tillgänglig för modern vindsurfing, vilken kräver stora, öppna och vindsäkra vatten. Vad gäller friluftslivet så är det även utanför campingplatsen, havsbadet och dess stränder i övrigt, mycket flitigt använt, bland annat som strövområde, för bär- och svamplockning, exkursioner, skolutflykter, med mera.

En viktig anledning till att naturreservatet är så flitigt använt är att det är så lättillgängligt, och givetvis att campingen och badet i sig attraherar så många besök. För en närmare beskrivning av Farstanäs se http://www.sodertalje.se/Stad-miljo--boende/Miljo-halsa--natur/Natur_och_naturvard/Skyddad-natur/Naturreservat/Farstanas/

Vår kontaktperson i detta ärende är Lars Klasén, remissansvarig Södertälje, 073-5638001, lars.klasen@telia.com.

Södertälje den 24 november 2013

Naturskyddsföreningen i Södertälje-Nykvarn

Anders Lerner
Ordförande
076-6480874, anders.lerner@naturskyddsforeningen.se